به نام خدا

خویشتن در آیینه سینما

مولفان :

ساناز اقتصاد راد

فعال در حوزه سینما تئاتر

مونا درجی

روان درمانگر

زهرا سبزه علی

دانشجوی دکترا مترجم منابع خارجی

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۵)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

Chaponashr.ir

سرشناسه : اقتصاد راد ، ساناز ، ۱۳۶۷
عنوان و نام پدیدآورندگان : خویشتن درآیینه سینما/ مولفان: ساناز اقتصاد راد ، مونا درجی ، زهرا سبزه علی
مشخصات نشر : انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۵.
مشخصات ظاهری : ۱۰۲ ص.
شابک : ۷-۹۳۱-۱۲۹-۶۲۲-۹۷۸
شناسه افزوده: درجی ، مونا ، ۱۳۶۶
شناسه افزوده: سبزه علی ، زهرا ، ۱۳۶۶
وضعیت فهرست نویسی : فیپا
یادداشت : کتابنامه.
موضوع : خویشتن درآیینه سینما
رده بندی کنگره : TP ۹۸۳
رده بندی دیویی : ۶۶۸/۵۵
شماره کتابشناسی ملی : ۸۵۲۳۶۴
اطلاعات رکورد کتابشناسی : فیپا

نام کتاب : خویشتن درآیینه سینما
مولفان : ساناز اقتصاد راد – مونا درجی – زهرا سبزه علی
ناشر : انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)
صفحه آرایی، تنظیم و طرح جلد: الهام غفاری
تیراژ : ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ : اول ــ ۱۴۰۵
چاپ : زبرجد
قیمت : ۲۳۰۰۰۰تومان
فروش نسخه الکترونیکی – کتاب رسان :
https//:chaponashr.ir/ketabresan
شابک : ۷-۹۳۱-۱۲۹-۶۲۲-۹۷۸
تلفن مرکز پخش : ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵
www.chaponashr.ir

فهرست

پیشگفتار ۷

مقدمه ۹

مفهوم بازشناسی خویشتن ۱۱

شناخت هویت فردی و اجتماعی ۱۱

آگاهی از انگیزه‌ها و تمایلات درونی ۱۴

مواجهه با گذشته و خاطرات ۱۹

درک نقش دیگران در شکل‌گیری هویت ۲۱

پذیرش محدودیت‌ها و تناقض‌های وجودی ۲۳

بازاندیشی درباره انتخاب‌ها و مسئولیت‌های اخلاقی ۲۵

امکان تغییر و بازسازی تصویر فرد از خویشتن. ۲۷

نسبت میان شخصیت سینمایی و مخاطب ۳۱

خویشتن؛ مسئله‌ای بنیادین در اندیشه انسانی ۴۷

خودشناسی در اندیشه سقراط ۴۷

خویشتن در روان‌کاوی فروید ۴۸

نهاد ۴۸

من ۴۹

فرامن ۵۱

ناخودآگاه جمعی و کهن‌الگوها در اندیشه یونگ ۵۴
سایه؛ ۵۴
نقاب یا پرسونا؛ ۵۵
آنیما و آنیموس؛ ۵۶
خویشتن ۵۷
فردیت‌یابی ۵۸
خویشتن و مسئله هویت در اندیشه اریک اریکسون ۶۱
خویشتن و آزادی در اندیشه اگزیستانسیالیستی ۶۱
خویشتن در اندیشه پل ریکور ۶۲
شخصیت سینمایی چیست؟ ۶۲
تفاوت شخصیت داستانی و شخصیت انسانی ۷۲
شخصیت ایستا و شخصیت پویا ۷۲
شخصیت و بحران ۷۲
شخصیت و آینه ۷۷
هویت فردی و بحران هویت در سینما ۷۹
ناخودآگاه، خاطره و امر سرکوب‌شده در شخصیت‌های سینمایی ۸۰
مواجهه با دیگری و کشف خویشتن ۸۱
تنهایی، اضطراب و جست‌وجوی معنا ۸۳
دگردیسی شخصیت و فرایند خودشناسی ۸۳
شخصیت‌های دوگانه و چندپاره ۸۸

سینما، فلسفه و مسئله وجود ۹۰
سینما و پرسش از معنای زندگی ۹۰
آزادی و مسئولیت ۹۰
اصالت وجود ۹۱
بازشناسی خویشتن در سینمای ایران و جهان ۹۳
جمع بندی ۹۴
منابع ۹۷

پیشگفتار

انسان در طول تاریخ همواره در جست‌وجوی پاسخی برای بنیادی‌ترین پرسش وجودی خود بوده است :من کیستم؟ این پرسش، برخلاف ظاهر ساده‌اش، یکی از پیچیده‌ترین مسائل فلسفی، روان‌شناختی، اجتماعی و فرهنگی به شمار می‌رود .انسان نه‌تنها با جهان پیرامون خود مواجه است، بلکه پیوسته با جهانی درونی نیز روبه‌رو می‌شود؛ جهانی متشکل از خاطرات، آرزوها، ترس‌ها، تمایلات، باورها، تضادها و تجربه‌هایی که در شکل‌گیری هویت او نقش دارند. شناخت خویشتن، برخلاف تصور رایج، فرایندی ساده و یک‌باره نیست .انسان در مسیر زندگی، بارها با تصویرهایی متفاوت از خود مواجه می‌شود .گاه خود را همان کسی می‌داند که دیگران از او انتظار دارند، گاه در برابر تصویری که جامعه از او ساخته مقاومت می‌کند و گاه در خلوت خویش درمی‌یابد که میان آنچه هست، آنچه می‌نماید و آنچه آرزو دارد باشد، فاصله‌ای عمیق وجود دارد. در این میان، هنر همواره یکی از مهم‌ترین ابزارهای انسان برای مواجهه با خویشتن بوده است .ادبیات، نقاشی، موسیقی، تئاتر و سینما هر یک به شیوه‌ای متفاوت امکان مشاهده، تفسیر و بازاندیشی درباره انسان را فراهم کرده‌اند .با این حال، سینما به دلیل برخورداری از قابلیت ترکیب تصویر، صدا، حرکت، زمان، مکان و روایت، موقعیتی ویژه برای نمایش پیچیدگی‌های شخصیت انسانی در اختیار دارد. سینما می‌تواند انسان را در لحظه تصمیم‌گیری، در وضعیت بحران، در مواجهه با عشق، مرگ، شکست، تنهایی، قدرت، ترس و امید به نمایش بگذارد .این هنر قادر است آنچه را که در زندگی روزمره از چشم دیگران پنهان می‌ماند، آشکار کند و مخاطب را با لایه‌هایی از وجود شخصیت روبه‌رو سازد که حتی خود آن شخصیت نیز از آن‌ها آگاهی کامل ندارد. شخصیت سینمایی در این معنا صرفاً فردی خیالی نیست که برای پیشبرد داستان خلق شده باشد؛ او می‌تواند صورت نمادین تجربه‌های انسانی باشد .تماشاگر ممکن است در شخصیت یک فیلم، بخشی از گذشته خود را ببیند، با اضطراب‌های او همدلی کند، تصمیم‌هایش را به چالش بکشد یا در سکوت و تنهایی او، تجربه‌ای آشنا را بازشناسد.

از این منظر، تماشای فیلم تنها مشاهده زندگی دیگری نیست، بلکه می‌تواند به تجربه‌ای از مواجهه با خویشتن تبدیل شود. کتاب حاضر با عنوان «بازشناسی خویشتن در جهان شخصیت‌های

سینمایی» بر همین فرض اساسی استوار است که شخصیت‌های سینمایی می‌توانند امکان‌هایی برای شناخت و تفسیر ابعاد مختلف وجود انسان فراهم آورند. هدف این اثر، بررسی چگونگی شکل‌گیری، تحول، بحران و بازشناسی هویت انسان از طریق مطالعه شخصیت‌های سینمایی است .در این مسیر، تلاش می‌شود میان نظریه‌های فلسفی، روان‌شناختی، جامعه‌شناختی و مطالعات سینمایی ارتباط برقرار شود تا شخصیت سینمایی به‌عنوان موضوعی چندبعدی مورد مطالعه قرار گیرد. در این کتاب، خویشتن نه به‌عنوان حقیقتی کاملاً ثابت و تغییرناپذیر، بلکه به‌مثابه فرایندی پویا و در حال شکل‌گیری در نظر گرفته می‌شود .انسان در تعامل با گذشته، محیط اجتماعی، روابط عاطفی، ساختارهای قدرت، تجربه‌های فردی و انتخاب‌های اخلاقی، پیوسته در حال بازتعریف خود است. شخصیت‌های سینمایی نیز اغلب در چنین موقعیت‌هایی قرار می‌گیرند .آنان در آغاز روایت ممکن است تصویری مشخص از خود داشته باشند، اما حوادث داستانی، مواجهه با دیگران و تجربه بحران، این تصویر را دگرگون می‌کند .گاهی شخصیت به شناخت تازه‌ای از خویشتن دست می‌یابد و گاهی در برابر حقیقت وجودی خود مقاومت می‌کند. در حقیقت، بسیاری از روایت‌های ماندگار سینمایی را می‌توان روایت سفر انسان از ناآگاهی به آگاهی، از انکار به پذیرش، از بیگانگی به خودشناسی و از وابستگی به استقلال وجودی دانست. در این اثر، کوشش می‌شود نشان داده شود که چرا برخی شخصیت‌های سینمایی در حافظه مخاطبان ماندگار می‌شوند، چگونه با تجربه‌های درونی انسان پیوند برقرار می‌کنند و به چه دلیل مواجهه با سرنوشت آنان گاه می‌تواند به بازاندیشی مخاطب درباره زندگی شخصی خود منجر شود. از این رو، خودشناسی در جهان سینما صرفاً کشف جنبه‌های مثبت شخصیت نیست، بلکه مواجهه‌ای صادقانه با تمامیت وجود انسان است.

مقدمه

سینما از زمان پیدایش خود تاکنون، همواره یکی از مهم‌ترین عرصه‌های بازنمایی زندگی انسان بوده است. این هنر با استفاده از امکانات بیانی تصویر متحرک، توانسته است جهان‌های گوناگون انسانی را به نمایش بگذارد؛ جهان‌هایی که در آن‌ها انسان با مسائل بنیادینی همچون هویت، آزادی، عشق، مرگ، تنهایی، مسئولیت، قدرت، عدالت و معنای زندگی مواجه می‌شود. با وجود این، اهمیت سینما تنها در بازنمایی رویدادهای زندگی خلاصه نمی‌شود. سینما می‌تواند تجربه‌ای تأمل‌برانگیز ایجاد کند که در آن مخاطب، ضمن مشاهده زندگی شخصیت‌های داستانی، به ارزیابی تجربه‌های شخصی و بازاندیشی درباره خویشتن بپردازد. در بسیاری از فیلم‌ها، شخصیت اصلی داستان در موقعیتی قرار می‌گیرد که تصویر پیشین او از خودش دچار تزلزل می‌شود. ممکن است حادثه‌ای غیرمنتظره، فقدان یک عزیز، شکست عاطفی، مواجهه با حقیقتی پنهان یا قرارگرفتن در شرایطی اخلاقی، او را وادار کند تا درباره هویت و ماهیت وجودی خود پرسش کند. این وضعیت، نقطه آغاز فرایند بازشناسی خویشتن است. برای مثال، شخصیتی که سال‌ها خود را انسانی قدرتمند و مستقل می‌دانسته است، ممکن است در مواجهه با تنهایی دریابد که بخش مهمی از هویت او بر وابستگی به تأیید دیگران استوار بوده است. شخصیتی دیگر ممکن است در جریان یک بحران اخلاقی متوجه شود که میان باورهای اعلام‌شده و رفتارهای واقعی او فاصله‌ای عمیق وجود دارد.

مطالعات سینمایی در طول تاریخ خود، از رویکردهای مختلفی برای تحلیل فیلم بهره گرفته‌اند. برخی پژوهشگران بر ساختار روایی، برخی بر زیبایی‌شناسی تصویر، برخی بر مناسبات ایدئولوژیک و برخی دیگر بر ابعاد روان‌شناختی و فلسفی سینما تأکید کرده‌اند. در میان این رویکردها، مطالعه شخصیت سینمایی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است؛ زیرا شخصیت، یکی از مهم‌ترین واسطه‌های ارتباط مخاطب با جهان داستانی محسوب می‌شود. مخاطب از طریق شخصیت‌ها با موقعیت‌های انسانی مواجه می‌شود. او ترس‌ها، امیدها، تصمیم‌ها و شکست‌های آنان را مشاهده می‌کند و ممکن است در جریان این مواجهه، تجربه‌های خود را نیز بازخوانی کند. در واقع، شخصیت سینمایی می‌تواند همچون آینه‌ای عمل کند که مخاطب در آن نه‌فقط دیگری، بلکه بخشی از وجود خویش

را مشاهده می‌کند. این آینه الزاماً تصویری دقیق و مستقیم از مخاطب ارائه نمی‌دهد. گاهی شخصیت سینمایی کاملاً متفاوت با مخاطب است؛ از نظر جنسیت، فرهنگ، طبقه اجتماعی، سن، جهان‌بینی و شرایط زندگی. بااین‌حال، ممکن است تجربه‌ای مشترک میان آن دو وجود داشته باشد که زمینه همدلی و خودبازشناسی را فراهم کند. برای مثال، تماشاگر ممکن است هرگز شرایط زندگی شخصیت فیلم *راننده تاکسی* ساخته مارتین اسکورسیزی را تجربه نکرده باشد، اما بتواند احساس بیگانگی، انزوای اجتماعی و آشفتگی روانی او را درک کند. همچنین ممکن است مخاطب در فیلم *زندگی دیگران* با مسئله نظارت، وجدان اخلاقی و تغییر تدریجی باورهای یک انسان مواجه شود و از خلال این روایت درباره قدرت دگرگون‌کننده همدلی تأمل کند.

مفهوم بازشناسی خویشتن

بازشناسی خویشتن مفهومی فراتر از شناخت ابتدایی ویژگی‌های فردی است. انسان ممکن است اطلاعات زیادی درباره خود داشته باشد؛ بداند چه شغلی دارد، در چه خانواده‌ای متولد شده، به چه چیزهایی علاقه‌مند است و چه اهدافی را دنبال می‌کند. اما این اطلاعات لزوماً به معنای خودشناسی عمیق نیستند. بازشناسی خویشتن زمانی اتفاق می‌افتد که فرد بتواند نسبت میان تجربه‌ها، باورها، انگیزه‌ها، رفتارها و ارزش‌های خود را درک کند. بازشناسی خویشتن فرایندی چندبعدی است که انسان را از شناخت سطحی ویژگی‌های ظاهری و اجتماعی خود به سوی درک عمیق‌تر از ساختار روانی، عاطفی، اخلاقی و وجودی خویش هدایت می‌کند. در جهان سینما، این فرایند از طریق شخصیت‌هایی به نمایش درمی‌آید که در مواجهه با موقعیت‌های گوناگون زندگی، به شناخت تازه‌ای از خود دست می‌یابند. شخصیت سینمایی ممکن است در آغاز روایت، تصویری مشخص از خویشتن داشته باشد، اما در جریان حوادث، روابط و بحران‌ها، این تصویر دچار تحول شود. در ادامه، هشت بُعد اساسی بازشناسی خویشتن، هر یک در قالب هشت بند مستقل و با رویکرد فلسفی، روان‌شناختی و سینمایی تشریح می‌شود.

شناخت هویت فردی و اجتماعی

هویت فردی به مجموعه ویژگی‌ها، باورها، ارزش‌ها، تجربه‌ها، نگرش‌ها و خصوصیات روانی گفته می‌شود که هر انسان را از دیگران متمایز می‌کند. هر فرد در طول زندگی، تصویری از خود می‌سازد که بر اساس آن به پرسش «من کیستم؟» پاسخ می‌دهد. این تصویر شامل ویژگی‌های شخصیتی، علایق، استعدادها، توانایی‌ها، ضعف‌ها و اهداف زندگی است. شناخت هویت فردی مستلزم آن است که انسان بتواند میان ویژگی‌های واقعی خود و تصورات یا انتظاراتی که دیگران درباره او دارند، تمایز قائل شود. در سینما، این مسئله از طریق شخصیت‌هایی به نمایش درمی‌آید که در آغاز داستان، شناخت محدودی از خود دارند و در جریان حوادث به ابعاد تازه‌ای از شخصیتشان پی می‌برند. از این منظر، شخصیت سینمایی می‌تواند نماینده تلاش انسان برای

کشف هویت مستقل خویش باشد. هویت اجتماعی به جایگاه و نقشی اشاره دارد که فرد در ارتباط با خانواده، جامعه، فرهنگ، طبقه اجتماعی، گروه‌های شغلی و سایر نهادهای اجتماعی به دست می‌آورد. انسان از بدو تولد در محیطی قرار می‌گیرد که ارزش‌ها، باورها، قواعد و انتظارات خاصی دارد. این عوامل در شکل‌گیری شخصیت و تعریف فرد از خویشتن تأثیر می‌گذارند. برای مثال، فردی که در یک خانواده سنتی پرورش یافته است، ممکن است هویت خود را بر اساس ارزش‌های خانوادگی تعریف کند، درحالی‌که فردی دیگر تحت تأثیر محیطی متفاوت، استقلال فردی را مهم‌ترین مؤلفه هویت خود بداند. سینما با نمایش شخصیت‌هایی از طبقات و فرهنگ‌های گوناگون، امکان بررسی چگونگی تأثیر جامعه بر هویت فردی را فراهم می‌کند.

هویت فردی و اجتماعی دو حوزه کاملاً جدا از یکدیگر نیستند، بلکه در ارتباطی متقابل قرار دارند. انسان از یک سو تلاش می‌کند فردیت و استقلال خود را حفظ کند و از سوی دیگر، برای زندگی اجتماعی به پذیرش قواعد و انتظارات جمعی نیاز دارد. گاهی میان این دو سطح از هویت هماهنگی برقرار است، اما در مواردی تعارض میان خواسته‌های فردی و الزامات اجتماعی به بحران هویت منجر می‌شود. برای مثال، شخصیتی ممکن است به دنبال انتخاب حرفه‌ای هنری باشد، اما خانواده او انتظار داشته باشند که وارد حرفه‌ای سنتی و مورد تأیید جامعه شود. این تعارض می‌تواند زمینه شکل‌گیری کشمکش درونی و تحول شخصیت را فراهم کند. در حقیقت، بسیاری از داستان‌های سینمایی بر محور تلاش شخصیت برای ایجاد تعادل میان فردیت و تعلق اجتماعی شکل می‌گیرند. خانواده نخستین محیطی است که فرد در آن با مفاهیم هویت، تعلق، مسئولیت، محبت، محدودیت و ارزش‌های اجتماعی آشنا می‌شود. شیوه تربیت، نوع ارتباط والدین با فرزندان، انتظارات خانوادگی و تجربه‌های دوران کودکی در شکل‌گیری تصویر فرد از خویشتن تأثیر عمیقی دارند. شخصیتی که در محیطی سرشار از حمایت و اعتماد پرورش یافته است، ممکن است احساس امنیت بیشتری در روابط اجتماعی داشته باشد، درحالی‌که فردی که با طردشدگی یا کنترل شدید مواجه بوده است، ممکن است در بزرگسالی با مشکلاتی در زمینه استقلال و اعتماد روبه‌رو شود. سینما از طریق بازنمایی روابط خانوادگی، نشان می‌دهد که چگونه تجربه‌های اولیه می‌توانند در تمام مراحل زندگی بر هویت شخصیت اثر بگذارند.

بحران هویت زمانی شکل می‌گیرد که فرد نتواند میان تصویر ذهنی خود، انتظارات اجتماعی و تجربه‌های واقعی زندگی هماهنگی برقرار کند. در این وضعیت، انسان ممکن است احساس کند که دیگر نمی‌داند چه کسی است، چه می‌خواهد و به کدام ارزش‌ها تعلق دارد. این بحران گاهی در نتیجه مهاجرت، تغییر موقعیت اجتماعی، شکست عاطفی، از دست‌دادن شغل یا مواجهه با تحولات فرهنگی ایجاد می‌شود. شخصیت سینمایی در چنین شرایطی ممکن است از محیط پیرامون فاصله بگیرد یا نسبت به نقش‌های اجتماعی خود احساس بیگانگی کند. بازنمایی این وضعیت در سینما فرصتی برای بررسی تجربه انسان معاصر در مواجهه با تغییرات سریع اجتماعی و فرهنگی فراهم می‌آورد. یکی از مهم‌ترین مسائل در شناخت هویت، تشخیص تفاوت میان خود واقعی و خودی است که فرد برای جلب رضایت دیگران ارائه می‌کند. انسان گاهی برای پذیرفته‌شدن در جامعه، تصویری از خود می‌سازد که با خواسته‌ها و باورهای درونی‌اش هماهنگ نیست. این فاصله ممکن است به احساس نارضایتی، اضطراب و بیگانگی از خویشتن منجر شود. در سینما، شخصیت‌هایی که درگیر چنین وضعیتی هستند، اغلب در نقطه‌ای از داستان تصمیم می‌گیرند نقش‌های تحمیلی را کنار بگذارند و به دنبال هویتی اصیل‌تر باشند. این تصمیم می‌تواند آغاز حرکت آن‌ها به سوی خودشناسی باشد.

هویت انسانی امری ثابت و تغییرناپذیر نیست، بلکه در طول زندگی و تحت تأثیر تجربه‌های جدید تحول پیدا می‌کند. انسان ممکن است در دوره‌های مختلف زندگی، ارزش‌ها و اولویت‌های متفاوتی داشته باشد. تجربه عشق، شکست، مهاجرت، فقدان، موفقیت و مواجهه با فرهنگ‌های جدید می‌تواند برداشت فرد از خویشتن را تغییر دهد. شخصیت‌های سینمایی نیز در جریان روایت ممکن است از انسانی وابسته به فردی مستقل، از شخصیتی خودمحور به فردی مسئولیت‌پذیر یا از انسانی منفعل به شخصیتی انتخاب‌گر تبدیل شوند. بنابراین، شناخت هویت مستلزم پذیرش این واقعیت است که انسان همواره در حال شدن و بازتعریف خویشتن است. شناخت هویت فردی و اجتماعی، نخستین گام برای دستیابی به خودآگاهی عمیق‌تر است. انسان هنگامی می‌تواند درباره آینده خود تصمیم بگیرد که بداند چه ویژگی‌هایی دارد، به چه ارزش‌هایی پایبند است و

چه جایگاهی در جهان اجتماعی خود اشغال کرده است. سینما با نمایش مسیر زندگی شخصیت‌ها، مخاطب را به تأمل درباره همین پرسش‌ها دعوت می‌کند. تماشاگر ممکن است در جریان مشاهده شخصیت‌هایی که با بحران هویت مواجه‌اند، به بررسی نقش‌های اجتماعی و باورهای شخصی خود بپردازد. از این منظر، شناخت هویت در جهان شخصیت‌های سینمایی تنها به درک شخصیت داستانی محدود نمی‌شود، بلکه می‌تواند به شناخت عمیق‌تر مخاطب از خویشتن نیز کمک کند.

آگاهی از انگیزه‌ها و تمایلات درونی؛

انگیزه نیرویی درونی یا بیرونی است که رفتار و تصمیم‌های انسان را جهت می‌دهد. هر کنش انسانی معمولاً بر اساس مجموعه‌ای از نیازها، خواسته‌ها، انتظارات و اهداف شکل می‌گیرد. انسان ممکن است برای دستیابی به موفقیت، کسب محبت، حفظ امنیت، کسب قدرت یا فرار از ترس اقدام به انجام کاری کند. بااین‌حال، انگیزه واقعی رفتار همیشه برای خود فرد آشکار نیست. گاهی انسان تصور می‌کند تصمیمی را بر اساس منطق گرفته است، درحالی‌که عوامل عاطفی یا روانی پنهانی در شکل‌گیری آن نقش داشته‌اند. در تحلیل شخصیت سینمایی، شناخت انگیزه‌ها اهمیت فراوانی دارد؛ زیرا بدون شناخت انگیزه، رفتار شخصیت ممکن است سطحی یا غیرقابل‌درک به نظر برسد. انگیزه‌های انسانی را می‌توان از نظر میزان آگاهی فرد به دو حوزه کلی تقسیم کرد. انگیزه‌های آگاهانه آن دسته از خواسته‌هایی هستند که فرد از وجود آن‌ها اطلاع دارد و می‌تواند درباره آن‌ها توضیح دهد. در مقابل، انگیزه‌های ناآگاهانه ممکن است در لایه‌های پنهان روان قرار داشته باشند و فرد از تأثیر آن‌ها بر رفتار خود بی‌خبر باشد. برای مثال، شخصیتی ممکن است ادعا کند که برای موفقیت حرفه‌ای تلاش می‌کند، اما در سطحی عمیق‌تر، انگیزه اصلی او جبران احساس حقارت دوران کودکی باشد. سینما با استفاده از رفتارهای متناقض، گفت‌وگوهای دوپهلو، سکوت و موقعیت‌های بحرانی می‌تواند این انگیزه‌های پنهان را آشکار سازد.

یکی از بنیادی‌ترین تمایلات درونی انسان، نیاز به محبت، پذیرفته‌شدن و تعلق اجتماعی است. انسان به‌عنوان موجودی اجتماعی، برای حفظ سلامت روانی و احساس امنیت به ارتباط با دیگران نیاز دارد. هنگامی که این نیاز برآورده نشود، ممکن است احساس تنهایی، طردشدگی یا بی‌ارزشی

ایجاد شود. برخی شخصیت‌های سینمایی بخش مهمی از زندگی خود را صرف جلب محبت دیگران می‌کنند، حتی اگر این تلاش به قیمت نادیده‌گرفتن خواسته‌های واقعی آنان تمام شود. شناخت این انگیزه می‌تواند توضیح دهد که چرا شخصیت در برخی روابط باقی می‌ماند یا چرا برای حفظ ارتباطی آسیب‌زا تلاش می‌کند. در اینجا، خودشناسی به معنای تشخیص تفاوت میان نیاز سالم به ارتباط و وابستگی افراطی به تأیید دیگران است. میل به قدرت و کنترل از دیگر انگیزه‌هایی است که در ساختار شخصیت انسانی نقش مهمی دارد. برخی افراد از طریق کنترل محیط و دیگران می‌کوشند احساس امنیت و برتری به دست آورند. این تمایل ممکن است ریشه در تجربه ناامنی، ترس از شکست یا احساس ناتوانی داشته باشد. در سینما، شخصیت‌هایی که به دنبال قدرت هستند، گاهی در آغاز خود را افرادی توانمند و هدفمند معرفی می‌کنند، اما در ادامه آشکار می‌شود که میل آن‌ها به کنترل دیگران با ترس‌های درونی ارتباط دارد. بررسی این شخصیت‌ها نشان می‌دهد که رفتار سلطه‌جویانه همیشه ناشی از احساس قدرت نیست و گاهی می‌تواند واکنشی به احساس ضعف و آسیب‌پذیری باشد.

موفقیت یکی از انگیزه‌های مهم در زندگی انسان است، اما معنای موفقیت برای افراد مختلف یکسان نیست. برای برخی، موفقیت به معنای استقلال اقتصادی است؛ برای برخی دیگر، دستیابی به جایگاه اجتماعی، شهرت، اعتبار علمی یا رضایت خانواده اهمیت دارد. مسئله زمانی پیچیده می‌شود که فرد معیارهای موفقیت را نه بر اساس ارزش‌های شخصی، بلکه صرفاً بر مبنای انتظارات دیگران انتخاب کند. در چنین وضعیتی، ممکن است حتی پس از دستیابی به اهداف اجتماعی، احساس رضایت درونی نداشته باشد. شخصیت‌های سینمایی که در پی موفقیت بیرونی با احساس پوچی مواجه می‌شوند، نمونه‌هایی مناسب برای بررسی فاصله میان انگیزه‌های واقعی و اهداف تحمیل‌شده هستند. ترس یکی از قدرتمندترین عوامل تأثیرگذار بر رفتار انسان است. ترس از شکست، طردشدن، تنهایی، مرگ، قضاوت دیگران و ازدست‌دادن موقعیت می‌تواند تصمیم‌های فرد را تحت تأثیر قرار دهد. گاهی انسان به جای حرکت به سوی خواسته‌های واقعی خود، تمام تلاشش را صرف اجتناب از موقعیت‌های ترس‌آور می‌کند. این وضعیت ممکن است به محدودشدن